

Redaktør: M g r. I r g e n s. Medarbeidere: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland

„St. Olav“ utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontor eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2,50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tilleg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. ihende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften.

„St. Olav“'s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743 Redaktøren privat 14161 Redaksjonssekretæren privat 17340 — „St. Olav“'s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, åpent torsdage fra 10—2 og 4—7. Lørdager fra 10—1. De øvrige dage fra kl. 10—4 Utbetalinger kun tirsdag kl. 3—4.

INNHold: Under falsk flagg. — Prestenes retrett i Oslo. — «Det hende på Hamar». — To bokanmeldelser. — Hvad der kan sies i Sovjet-Russland. — Spørsmål og svar. — Herhjemme. — - og derute.

Under falsk flagg.

Olsokliturgien i Maridalen.

På Olavsdagen 29. juli holdtes der i Maridalen et Olsokstevne med gudstjeneste i ruinene av St. Margaretakirken. Likesom ved andre Olsokstevner blev det også denne gang fremhevet på forhånd at man skulde anvende den gamle Olsok-liturgi fra Middelalderen. Det er ikke godt å si hvor meget dette har bidraget til å trekke folk til stevnet, men sikkert er det at den liturgi som der blev utfoldet hadde lite med vår gamle Olsokmesse å gjøre.

De fremmøtte kunde følge med i gudstjenesten ved hjelp av et hefte (trykt i 1934) med særlige tekster og salmer til denne Olsokhøimesse. Den liturgi som dette hefte inneholder er høist forunderlig, en slags blanding av Statskirkens sedvanlige høimesseliturgi og noen få løsrevne tekster fra den gamle Olsokmesse. Hertil kom at også en del toner var hentet fra den katolske liturgi. Blandt salmene var det en slags oversettelse til ny-norsk av den gamle sekvens *Lux illuxit læta bunda*. Med slik flid hadde man omskrevet eller utelatt alt som berørte Hellig Olavs forbønn, at man må betegne oversettelsen som en ren forvanskning. Det samme var tilfelle med kollekten. For sikkerhets skyld hadde man under denne og under sekvensen anført at de var laget efter de gamle tekster. Men forvanskningen blir ikke mindre for det. I kollektens latinske tekst heter det:

Deus, qui es regum corona et Martyrum victoria: tribue nobis, quaesumus, beati Olavi Regis et Martyris tui, pia apud

te experiri patrocina, ut per tuam, quam in ejus passione glorificamus, magnificentiam, coronam vitae diligentibus te percipiamus repromissam.

Denne bønn kan temmelig ordrett oversettes således:

Gud, du som er kongernes krone og martyrernes seier, vi ber dig, gi oss at vi må erfare din hellige konge og martyr Olavs kjærlige og faderlige forbønn hos dig, forat vi ved din herlighet som vi lovpriser i hans martyrdød, må opnå livets krone som er lovet dem som elsker dig.

I Maridalsliturgien er dette blitt til:

Allmektige Gud, du som er alle kongers krone og alle martyrs seier, og som vant seier ved kong Olav for din kristne kirke hos våre fedre, vi ber dig: Gi oss å kjenne din Sønns seier over synd og død og hans forbønn for oss, så vi ved din herlighet, som vi lovpriser i hans lidelse, kan vinne seier og arve livets krone, som du har lovet alle dem som elsker dig.

Det dreier sig ikke her om noen uvesentlig endring eller tillempning. Vi står likefrem overfor en freidig forfalskning. Man har gjort bruk av en del av den skjønnede kollekts ord, men bortelimintert alt som angår Hellig Olavs forbønn hos Gud.

Rent bortsett fra at det med statskirkens liturgi er ugjørkelig å få noen messe som i det vesentlige kan bli lik den katolske Kirkes messeoffer som kong

Olav i levende live bivånet mangfoldige ganger og som siden i fem hundre år er blitt frembåret til hans ære 29. juli, så er det allikevel drøit at man rekonstruerer en Olsokmesse ved slike tilsnikelser og forvanskninger.

Det vedkommer selvsagt ikke oss hvorledes den norske statskirke ordner sin liturgi, men vi kan ikke la være å protestere mot at man utgir en slik Olsokliturgi for å ha noen vesentlig tilknytning til den katolske Kirkes Olsokmesse i Middelalderen. Det er å seile under falsk flagg.

«Dagen» har nylig i en ledende artikkel tatt avstand fra den måte hvorved riksantikvaren vilde gjøre St. Sunniva aktuell igjen, nemlig ved å ta St. Sunniva ut av legenden og plasere henne i historien og fremholde hvad St. Sunniva og Selja har betydd for norske sinn. I samme artikkel som bar overskriften: Det fromme bedrag, påtalte Dagen ennvidere det forsvar som fra et hold var levert for bedraget, nemlig at det var en reklame og at St. Sunniva-legenden og alt som knytter sig til det: Kristendom-

men, var en slik reklame verd. «Dagen» protesterer mot denne anvendelse av «hensikten helliger midlet» (som naturligvis Jesuittene igjen får ansvaret for, tross dette ustanselig er blitt dementert fra autoritativt hold) og konkluderer således: «I forretningsreklamen er der skjedd en betydelig forbedring. Forretningsfolk har sett at de i lengden bedrar sig selv ved uredelighet i reklamen og søker å holde justis. Kristendommen tåler usann reklame mindre enn noe i verden. Det er imot dens vesen. Den er derfor aldri verd et bedrag».

Vi omadresserer disse ord til dem der bærer ansvaret for Olsokmessen i Maridalen og vi henstiller til dem å gi avkall på falsk reklame når de atter skal innby til Olsokmesse. Presten Anders Hovden som preket ved gudstjenesten i år, fremhevet lutherdommens store velsignelser. Hvis man mener disse er så ubestridelige, kan den ikke være tjent med å bruke falsk reklame. Det nytter ikke å komme bort fra den kjensgjerning at den katolske Kirke er alene om å feire Olsokmessen på fedrenes vis.

Prestenes retrett i Oslo fra 29-6—3-7.

I sitt nr. 25 bragte «St. Olav» en knapp meddelelse om at retretten skulde finne sted og at prestene i den anledning skulde be en oratio pro re gravi i messen, mens de troende anmodes om å be for våre prester i den samme hensikt. I nr. 29 stod et bilde av «Hans Høiærverdighet biskopen og prestene samlet ved retrett i Oslo». Meddelelsen er her mer malerisk, men ennå knappere enn den første.

Mange lesere spør sig imidlertid hvad alle disse prester, gamle og unge og selve biskopen, kan ha gjort ved den såkalte «retrett» eller «åndelige øvelser». Ikke få lesere kjenner dog allerede til hvad «retrett» ller «åndelige øvelser» betyr, tildels vel av egen erfaring, tildels von hørensagen, mens andre kanskje ikke kjenner mer enn navnet, muligens knapt nok det. Og dette sier jo svært lite. For disse må det være ganske mystisk å høre tale om retrett. De fleste, om ikke alle, spør dog antagelig: «Trenger prestene retrett?» Og kan retrettens «predikant» si dem noe som de ikke allerede vet på forhånd? Nysgjerrigheten, skjult i disse spørsmål, er naturlig og berettiget. Vi skal derfor ikke klandre den, men tilfredsstille den med en kort orienterende redegjørelse.

Retrett betyr tilbaketrukkethet — andre vilde kanskje kalle det «stille time». Men da retretten alltid varer i flere dager — her fire til fem dager — må den snarere kalles «stille timer», eller helst «stille dage». Når retretten kalles «åndelige

øvelser» betegnes dermed retrettens åndelige beskjeftigelser med sjelens dypeste og helligste anliggender, som er retrettens egentlige oppgave og øie-med.

Denne enkle forklaring forteller tilstrekkelig hvad prestene har gjort i disse retrettens dager. At de også trenger til å beskjeftige sig med sin egen sjels helligste anliggender skulde jo være klart. De har derfor trukket sig tilbake i ensomheten fra sine almindelige, daglige gjøremål, ikke for å høre predikanten fortelle dem nye ting, som de ikke vet, — det tenkte predikanten da heller ikke på å gjøre — men for å stille sig ansikt til ansikt med sin Gud og alene og intimere enn ellers i det daglige liv, å tale med Ham og høre på hans lønnlige røst. Noe som også predikanten skulde søke å gi uttrykk for på hans vegne.

Skal vi da fortelle at prestene var tause fra morgen til aften som de strengeste Cistersiensere eller Karteusere, og hvad de gjorde eller ikke gjorde i disse dager? I hvert fall kan vi bare gjøre det i store trekk.

De rettet sig efter et program for dagen — som det alltid er skikk og bruk for retretter — der bestemte klokkeslettene for felles andakter, bønner, breviar, foredrag, måltider og rekreasjon.

Efter denne dagsorden gikk retrettens 4—5 dager i en atmosfære av stille tilbaketrukkethet, hvor enhver efter personlig evne og trang øste av troens

store, rike og felles evighetskilder. Her som overalt ellers i vår hellige Kirke, var intet hemmelig i det ytre. Alle kunde se hvad der foregikk. Men i det indre, på de områder, hvor sjelen og Gud møttes alene, hvor de evige verdier blev veiet og de viktigste begivenheter av uvurderlig rekkevidde fant sted i dypeste stillhet, der var alt hemmelig. Ingen kunde se eller høre hvad der foregikk mellom prestesjelene og Gud. Derom taler vi derfor ikke, da vi intet vet. De hørte ingen annen røst enn predikantens, de så ingen skyer og ingen lyn, men stillheten var så stor at det evige føltes, og den fortalte at der foregikk noe stort, hellig og viktig mellom hver prest og Gud.

Hvorfor går prestene da til retrett? Trenger de til noe sådant?

For dem som vet hvad presten er og skal være og hvad som er hans livsoppgave, skulde svaret være klart nok.

Er det nemlig nødvendig å si at presten er et menneske, og at han som sådan likesåvel som enhver annen må frigjøre sig for de menneskelige skrøpeligheter og søke sin styrke i Gud, som alle andre mennesker? Men han er jo også prest, — Kristi prest — og som sådan må han ennu mer enn andre stå ren, frigjort for verden, ha Guds kraft, og være sin Herre mer lik enn andre. Han skal jo forvalte Guds nådeskatter, være Kristi stedfortreder og gi de troende sjeler all den åndelige næring Kristus selv har forberedt og befalt ham å bringe til dem. Det er jo guddommelige ting presten således må behandle i sin prestegjærning, og om det var mulig skulde han ha like så hellige hender som sin Herre Kristus. Derfor helliger Kristus også prestens hender og person ved et sakrament. For å vedlikeholde og øke denne hellighet mangler presten forøvrig ikke midler. Foruten de almindelige midler, som enhver kristen har og skal benytte til et sant kristelig liv, har presten ennu sine særegne, som den hellige messe, sin daglige breviarbønn og mange andre beskjeftigelser, som i dagens løp setter ham i kontakt med Gud både i kirken og hos de troende, for hvem han forvalter de hellige sakramenter og de hellige ting.

Forsåvidt kunde man vel si at den 4—5 dagers retrett ikke var en absolutt nødvendighet og at den kunde undværes. En årlig retrett er imidlertid en almindelig regel i hele Kirken, og enhver prest, for hvem det er en hjertesak å hjelpe andre til frelse og frelse sin egen sjel, bivåner den med glede om han ikke er absolutt forhindret. Ikke fordi han nødvendigvis trenger den, men fordi den er et fortrinlig middel til personlig helliggjørelse.

Da en av prestene dagen etter retretten ved midagsbordet takket Hans Høiærverdighet Biskopen og retrettens predikant, prefekt Starke, for den vellykkede retrett prestene hadde fått iår, sluttet alle prester sig til denne takk ved å reise sig. En av dem gjorde dog underhånden den bemerkning, at han savnet i talen uttrykk for et ønske om, at biskopen snart vilde samle prestene igjen til retrett. Det

var jo allerede fire år siden den siste hadde funnet sted, og siden var den blitt utsatt hvert år på grunn av hindringer. Bemerkningen var berettiget og gav uttrykk for et almindelig ønske hos prestene, men dette er imidlertid kjent også av biskopen og ingen tviler om at Hans Høiærverdighet alltid gjør hvad det står i hans makt for å imøtekomme så langt som mulig prestenes levende åndelige trang, som kun utløses i en retretts lydløse, intime samvær med Gud.

En av dem.

„Det hende på Hamar.“

Ved Olsøkfesten den 2. aug.

Ja, da vi reiste opover med morgentoget så det ikke ut til at noe vilde komme til å «hende på Hamar» denne søndag, ti hvor skulde man kunde holde bondeungdomsstevne på Domkirkeodden når himlens sluser tilsynelatende var blitt åpnet og man hadde glemt å lukke dem att? Det regnet, øste, pøste — inntil vi nådde Minnesund. Da tegnet den første lysning en stripe på horisonten. Og stripen gjenspeilet sig momentant i vårt sinn og efterlot en optimistisk liten flamme som siden ikke sluktes og til tider blusset klart og dominerende og fikk oss til å glemme alle lave og truende skyer.

Dog var situasjonen nærmest «regn ute og regn inne» da vi svømmet op til St. Torfinns klinikk, vår første stasjon på denne Hamarferd — eller rettere sagt til St. Torfinns kapell, hvor pater Lutz skulde tale under høimessen om «Olav den hellige og Norges religiøse enhet». Kapellet var overfylt da vi kom — men de elskelige St. Karl Borromæisøstrene skaffer oss en plass allikevel. Riktignok er prekenen begynt, men pater Lutz' imøtekommenhet fornekter sig heller ikke denne gang. For at «St. Olav»s lesere kan få et så godt referat som mulig viser han den elskverdighet privat å holde hele begynnelsen om igjen for oss, hvorfor vi kan gjengi følgende nokså uttømmende:

«Olav den Hellige og Norges enhet».

Det var ikke som politikker at St. Olav skapte Norges nasjonale enhet — det hadde andre forsøkt for ham, men det hadde ikke ført frem. Det kunde heller ikke føre frem — og det var det Hellig Olav forstod da han satte alt inn på å skape troens enhet. Han så at den religiøse enhet er den eneste virkelige garanti for stabil nasjonal enhet — for stabil politisk enhet, ti den forener i felles tro på de evige realiteter og det sier sig selv at det avgir et langt bedre feste om man kan møtes i å bygge på de absolutte fremfor på de relative verdier. Norges storhet i Middelalderen er begrunnet i at folket da var samlet i en religiøs overbevisning og derfor ikke spildte kraft og marg på indre splid og tvil.

Nu, i våre dager, gjelder det ikke mer å samle

høvdinger og stammer til ett folk — nu er det all verdens nasjoner som skal samles i en internasjonal fredsvilje. Men denne vilje til enhet opnåes ikke før menneskene forstår og søker det ene nødvendige: å oppleve den personlige Kristus og hans liv i sig.

Å oppleve ham vil si å leve for ham, å gi sitt liv for og til ham som Olav gjorde. Vel, av ham blev det krevet at han skulde sette sitt fysiske liv inn og han fulgte kallet — det er de ferreste av oss som får denne oppgave, men alle er vi kallet til å gi vårt åndelige liv, våre tanker, følelser og vilje til Kristus. Dette vil ikke si at vi skal ofre vår personlighet — den er det karr som Kristus vil fylle med sitt liv — men vi skal ofre vår egenvilje, egenkjærlighet og selvoptatthet. Vi skal ofre alle hensyn som stiller sig hindrende mellom Gud og oss. Men gjør vi det, da vil vi få oppleve et overnaturlig samfund med Kristus, da vil vi få andel i hans liv, få nåde til å leve det liv han levet — og derved få andel i hans klarsyn, hvilket vil si det samme som at vi får et helt annet syn på tilværelsens forskjellige foreteelser, ikke minst på politikken, fordi vårt blikk da skjerpes for virkeligheten, for det som det ene og alene kommer an på når alt måles og bedømmes ut fra sin evighetsverdi. Og først da lærer vi hvad religiøs enhet er: Kristus vilde enhet — vi erkjenner det når vi gjør hans yppersteprestelige bønn til gjenstand for våre betraktninger og overveier hans ord om at alle må bli ett likesom han og Faderen er det. Vi forstår den uendelige smerte i disse ord fra ham som visste om de kommende tiders adspлтtelse i kristenheten blandt alle dem som kaller sig hans disipler. Men har vi forstått hvad religiøs enhet er og har vår sjel derfor forenet sig med Kristus, da vet vi også at den enhet han bad om, den springer ut fra de dypeste lag i mennesket. Den består ikke i at vi bare møtes i utvendige gjerninger, i sosialt virke — den opstår i troslivet som en frukt av vår levende trosbekjennelse. Det er en realitet, det er det avgjørende — men det forstod ikke de som skapte den store splittelse for 400 år siden. Det var en rekke historiske, tidsbestemte og tidsbetonte foreteelser som var årsaken, fordi de blev tatt for det viktigste. Misforståelser, det moralske forfall hos Kirkens menn og de mange misbruk som hadde sneket sig inn — det festet man sig ved, det festet man splittelsen i og så ikke at dette intet hadde med de virkelige, de åndelige verdier å gjøre. Og slik vil det alltid bli hvor man ikke bygger religiøs fellesskap og religiøs enhet på Kristi egen person: på hans personlige virke i hver enkelt av oss. Troens liv springer ikke ut av menneskets fantasi eller såkalte erfaring — det har ene sin opprinnelse i Kristus.

Og fordi Hellig Olav alltid pekte på ham blev han den store samfundsdannende kraft. Hans enhetspolitikk hadde intet egoistiske formål — han vilde tjene, ikke herske. Og det er det opmuntrende for oss alle, at hans liv var en stadig ut-

vikling. Straks vi møter ham, er han såre langt fra å være en helgen — «man merker ikke Guds nærvær når man er sammen med ham» slik som definisjonen på en helgen er. Men mens han fører sin kamp utad kjemper han også innad: for å befri sig fra det jordiskes makt over sig. Fra sitt kongesete fører han denne kamp så vi alle er vidne til den, og fordi han således stadig er vårt forbillede, vår fører på veien fremad mot vårt evige mål, er han «Norges drott til evig tid». Han lærer oss bedre å forstå og strebe efter Kristi virke i sjelen — han lærer oss å bringe vårt liv som en offergave, hele vårt åndelige liv: vår tanke, følelse og vilje. Da finner vi oss sammen som kristne, da blir vi ett — og dermed gjenoppretter vi kristendommens autoritet, som nu så sørgelig ofte, er tapt i de moderne hedningers øine. Når de kristne er uenige om alt, men først og fremst om religionen, hvor skal denne da få respekt?

Kun i den levende personlige Kristus — vi i ham og han i oss — er religiøs enhet å finne — og denne Kristus lever og virker i den av ham selv innstiftede Kirke — nu som på Hellig Olavs tid».

Den gripende preken blev hørt i dypeste opmerksomhet — etterpå fortsatte høimessen med pater Lutz ved orglet og sogneprest pater Alby som dirigent av søstrenes vakre kor. Betagende klang slutningssalmen «Tyst gjennom seklers gang» til melodi, komponert av den allsidige pater Lutz.

Middagspausen blev for vårt vedkommende kun kort, da vi efter anvisning fra Lars Eskeland, opsoekte skuespiller Martin Linge — instruktør for aftenens skuespill «Det hende på Hamar». Men intervjuet blir bare ganske kort:

«De skjønner nok, at når stykket omfatter 70—80 personer som for de flestes vedkommende ikke har optrått offentlig før — og vår friluftscene har en bredde på 200 meter, idet den går like fra ruinen hvortil prosesjonen går og ut fra hvilken man hører liturgiens gregorianske sang tone, og ned til bredden av Mjøsen, hvorfra biskop Magnus føres bort efter, at de danske ryttere har gjort innhugst — så har jeg begge hender fulle av arbeid før forestillingen begynner».

«I hast: hvordan er stykket?»

«Gripende og storslått — og Eskeland har vært praktfull og forståelsesfull som forfatter å ha med å gjøre. Idéen med å dramatisere nettopp dette tidspunkt, hvor Norges nasjonale og religiøse forfall setter inn mot daneveldets overmakt, og personificerer det i de enkelte skikkelser, er et kunstnerisk funn».

«De optredende —?»

«Jeg kan ikke si Dem, hvor jeg er begeistret for denne ungdom som nu i slåttonnen med hele det verdige arbeidspress er kommet langveisfra: fra Ringsaker, Furnes, Vang, Romedal o.s.v. for å prøve om kveldene. Vi hadde jo trodd at disse prøver skulde falle mellom de to onnetider, men så forsinket regnet det og de optredende fikk dobbelt arbeid».

«Er det bare unge?»

Martin Linge ler: «Langtifra — den 71 årige mølleier Wille fra Romedal som spiller fader Gunnar, er en av de ivrigste. Han har virket så meget for amatørskuespill i sin bygd — og han er begeistret for sin rolle i stykket, som de forresten alle er enige i har gitt dem meget å tenke på. Fru Nora Møstet som spiller jomfru Karine, er jo forøvrig ikke dilletant. De husker sikkert henne som Nora Ulleberg? Eskeland har forøvrig vært heldig med skuespillerne, og jeg tror det herlige stykke vil komme helt til sin rett».

«De nevnte ruinen — er den med?»

«Ja — og alle buevinduenes åpninger blir dekket med en transparent dekorasjon så de vil se ut som glassmosaikk ikveld. Dessuten har vi hatt stor hjelp av pater Lutz som har instudert den gregorianske musikk som lyder ut fra kirken av koret fra Furnes. Foruten selv å ha komponert en gregoriansk hymne som også synges og spiller han på det led-sagende orgel under hele denne avdeling av stykket».

*

Mellem klokken tolv og to pøser regnet ned — men det trøster oss at nettopp for det tidspunkt er stevnet regnforsikret for 4000 kroner! Og nu lyser det for alvor . . . og byens gater fylles med nasjonalkledd ungdom — det store tog skal gå.

Det største tog som er gått i Hamar var stort og strålende, og da vi kom ut på Domkirkeodden var allerede en del taler avvirket og etter kontrollørens utsagn var der 10 000 mennesker til stede — fra næsten alle landsdelers bondeungdomslag. De skjønneste bunader, båret av staute unge og gamle skikkelser såes overalt — dog måtte man legge merke til at de perlestukne hardangerdrakter var der forholdsvis få av.

Efter vakker musikk av Hamar orkesterforening, besteg Lars Eskeland talerstolen, hilst av en demonstrativ applaus. I en anslående og dyptgående tale gikk han ut fra Vinjes dikt:

«Du på ruinerna må stå
av livet dit,
først riktig då du rett kan sjå,
ikring deg vidt».

Taleren gav et glimrende utsyn over Norges historie fra Eidsvolltiden av — hvor ofte menn med vilje og kraft var trått frem når alt så mørkt ut og reist de svekkede viljer til nytt nasjonalt liv. De mange vakre nasjonalkledd unge taleren nu så ut over var som et løfterikt symbol på at gjenreisningens tider nu var inne — tiden var inne for at korset atter kunde reises som det samlende merke i Norge. Kristi kors — det som Hellig Olav kjempet for — hvis armer åpner sig for alle — i motsetning til hakekorset, etlingen av Tors hammer, som med sine krumme ender peker tilbake på sig selv.

Talen som var beundringsverdig kort og fyndig blev lønnet med fornyet bifall — som også Sveriges representant, den ualmindelig sympatiske dr. Elofson, sluttet sig til da han innledet sin hilsen

fra Sverige, hvis point var en inntrengende formaning om å huske at kun den rettferdighet som ikke bygget på makt men på barmhjertighet, var Kristi rettferdighet.

*

Og efter en lengre pause tok man så fatt på Lars Eskelands skuespill: «det hende på Hamar». Vi står høit oppe, så vi har det fulle overblikk over «scenen». Betagende og illuderende lyser det nu ut av kirkeruinenes «ruter» — det er stille og tørt, men skyene jager lavt over Mjøsens vann og skaper et skyggespill som selv den flinkeste scenetekniker på belysningens område ikke kan frembringe maken til. Et veld av herlige blomster, sendt fra de store gårder i Hamars omegn, danner den skjønneste klosterve. Så går spillet sin gang, formidlet av et glimrende høittaleranlegg. Nu kommer det malmfulle sprog helt til sin rett — og pludselig toner kirkeklokken oppe fra ruinen — med erkebiskopen i spissen vandrer procesjonen opover høiden — og tid og rum forsvinner. Illusjonen er fullkommen, da Kyrie eleison toner ut til orgelsus.

Illusjonen er fullkommen da kirkefolket vender tilbake — og senere da de danske herrer sprenger frem på sine hester nede fra stranden. Der er stille i den store forsamling da biskop Magnus ber alle det siste farvel — da lyset slukkes oppe i kirken og kun ruinen selv tegner sin mørke profil op mot himlen og melder om at dette ikke er fantasi, men at det engang var dødsens alvor — det hende på Hamar.

Spillet er endt, fortryllelsen er løst. Nu glider de unge pikers båtkorso med fakler til statsråd Mellbyes ære frem. Men for oss er festen forbi. Vi konstaterer ennå bare at der blandt de 10 000 tilstedeværende ikke kommer oss en eneste for øie som er beruset eller bare generende glad — en levende illustrasjon til Lars Eskelands hyldest til disse unge. Oppe fra ruinen kastet vi det siste blikk over festplassen:

So signe då Gud det gode såd,
til groren ein gong er mogen.

E. D.-V.

TO BOKANMELDELSER

Av Sigrid Undset.

Franz Michel William: «Das Leben Marias, der Mutter Jesu. Mit vielen Bildern. (Herder & Co., Freiburg, 1936).

Dikterpresten fra Vorarlberg, Dr. Franz Michel William, er for mange av St. Olavs læsere en gammel ven. En oversættelse av hans nydelige novelle om «Vor Herre paa Husbesøk» gikk i sin tid som fortsettelsesfortælling her i bladet. Og Dr. Willam, som er en varm Norgesven, besøkte os i 1930 og tok del i jubileumsfestlighetene i Trondhjem og paa Stiklestad.

Hans eiendommelige folkebok «Das Leben Jesu

im Lande und Volke Israel» som ogsaa mange norske katolikker kjenner er nu kommet i oversættelser til engelsk, fransk, spansk, nederlandsk, ungarsk, tsjekkisk og japansk. Kinesiske og italienske utgaver er under forberedelse. (Med en norsk utgave har det vel dessvære smaa utsigter?).

Boken om Jomfru Marias liv følger den samme plan — evangeliernes knappe meddelelser om Jesu mors liv er satt ind i en skildring av kvinnernes hverdagstilværelse i de små jødiske landsbyer, hvor forholdene paa mange maater er saa forbausende lik sig som de var for to tusen aar siden. Kvinnernes kanskje endda mere end mennenes — det daglige husarbeide f. ex. foregaar for en stor del i de samme primitive former som da Vor Frue maatte bære hjem torner og tistler fra haugene ovenfor Nazareth for at ilde op bakerovnen med dem, hente vann ved byens brønn, knuse korn paa haandkvern og vente paa tur til at faa bruke ovnen hvor hun og kvinnerne innen ett gaardsanlæg bakte de grove kaker som var og er hovedbestanddelen av familiens kost nu som dengang da Jesus brøt det daglige brød ved sit eget bord i tømmermandsgaarden. Likesom boken om Jesu liv, sett i det hverdagslige miljø som omrammet det, er ogsaa denne rikt illustrert med fotografier av de steder som Bibelen nevner, av nutids jøddinner i bønn og arbeide og fest.

Men først og fremst er boken et kjærlighetsfullt og ærbødig forsøk paa at tænke sig ind i den enestaaende kvinneskjebne som fuldbyrdedes i forborgenhed og stilhet mellom de jevne smaabrukere og naandverkere i Galilea. Dr. Willam legger stor vekt paa den ensomhet som maa ha været Marias lodd under opveksten. Selv fritatt for arvesyndens plett maa hun ha sett klarere og følt smerteligere end alle andre levende mennesker, hvad synden er — en fornærmelse mot Gud og en ulykke for menneskeheten. Som ingen annen sjæl maa hun ha lengtet efter den lovede Messias. Davidssalmerne, den del av jødefolkets hellige skrifter som fremfor alt næret det religiøse liv i de brede lag, maa alltid ha været mere betydningsfulde for Maria end for alle andre. Dr. Willam forsøker at tænke sig hvad de har aapenbaret for Maria som ung pike, som mor til den frelser kong David spaadde om, i Hans barndom og under hans liv hjemme hos henne i Nazareth, under Hans offentlige virksomhet fra Hans første fremtræden til Hans død, og tilslut, efter Hans opstandelse og i den unge Kirkes barndom, mens hun ventet paa døden som igjen skulde forene henne med Kristus, hennes Gud og hennes barn. — Forholdet mellom den kvinne som «hadde født Ham som skapte henne» og baaret i sit skjød »Den som ikke Himlene kan rumme» maa alltid i bund og grund bli et ugjennemtrængelig mysterium for alle andre Adamsætlinger. Men Dr. Willams betragtninger over mysteriet er overordentlig vakre, dypt indtrængende og egnet til at gjøre vor egen kjærlighet til Frelseren og vor andakt til Maria levende. Ogsaa hos os burde den finne vid utbredelse mellom alle katolikker som kan læse tysk.

Som alle nyere tyske bøker er den desvære trykt med frakturbokstaver, men typerne er ualminnelig klare og vakre, og bokens utstyr er i det hele saa smakfuldt saa den er særlig skikket til gavebok.

II.

Peter Lippert S.J.: Der Mensch Job redet mit Gott. (Verlag Ars Sacra, München, 1934).

Peter Lipperts dyptgaaende menneskekundskap og religiøse erfaring har endda engang funnet uttrykk i en bok som vender sig netop til vor tids mennesker.

Jobs kvalfulde grublen over forholdet mellom vor verden og den almægtige Gud hvis veier er saa ubegripelige for os har vel hvert eneste tankende menneske i vore dager sporet en gjenklang av i sit eget indre. Pater Lippert sier selv i forordet: «Boken inneholder ikke noget enkelt menneskes personlige bekjendelser. Mennesket Job, som her taler med Gud er alle tiders menneske som kjemper med Gud og ber i smerte, fordi det ikke kan holde op at søke Gud, fordi Gud er dets væsens lidenskap. . . . Dette menneske Job staar overfor verdensaltet og se, det er som et ingenting for ham. Han staar foran Guds lys og for ham er det som et mørke saa ubegripelig. Han kjemper for godhet og føler sig hjemfalden til det onde. Han elsker Guds engler og likevel må han uaflatelig indse at Dæmonen staar for Guds Aasyn. Han blir bare mere raadløs, jo mere han grubler, mere modløs i sin stræven, men likevel kan han ikke holde op at gruble og arbeide. Men naar han litt efter litt har funnet Kjærlighetens Ord saa blir det efterhaanden det siste ord for ham. Saasnart han er traadt ind i Kjærlighetens taushet blir det ogsaa stille i ham. Naar Job holder op at tale og gaa irecte, naar han tilslut bare elsker og har tillit, da har han løst Guds gaate — paa menneskelig maate. Da er mennesket Job blit vist».

Hvert enkelt avsnitt er fyldig av indhold, kortfattet, og skrevet paa Pater Lipperts klare, indtrængende maate. Man kan læse boken mange ganger, inden man har tilegnet sig den, og likevel virker den lettløst første gang man gaar igjennem den. Ingen uklarhet sinker begripelsen, men stoffets rikdom gjør at man uavlatelig finner nytt i hvert avsnitt som boken er delt i. Det er en bok som det er værd at eie og indlemme i sit bibliotek av oppbyggelsesskrifter, og jeg anbefaler den paa det varmeste til alle St. Olavs læsere som forstaar tysk.

Sigrid Undset.

Hvad der kan sies i Sovjettrussland.

Ifølge Stalins eget velkjente utsagn hører det jo med til 5-årsplanen, som skal være realisert i 1937, at all religion i Sovjett-Russland da skal være helt utryddet.

Den mann som for tiden har til opgave å lede

den antireligiøse virksomhet såvel i Sovjet-Russland som i den kristne verden for øvrig, er jøden Jaroslavsky Gubelmann.

Av typiske slagord fra ham kan anføres:

«Religion og kommunisme er uforsonlige motsetninger. Vi opgir aldri våre fundamentale prinsipper, og bekjemper enhver innen vårt parti som i denne sak er eftergivende».

«Vi forkynner en pågående kamp mot all religion. Det er vår plikt å utrydde enhver religiøs oppfatning».

«Der gis intet kompromis mellom vårt program og religionen. En tilhenger av Lenin tåler ingen tro på Gud».

«Vi bekjemper ikke bare de religiøse fordommer, men selve religionen».

De russiske aviser og tidsskrifter er fulle av lignende utsagn. I nr. 1, 2, 3 og 4 for 1935 av «Den Anti-religiøse» meddeles, at departementet for den offentlige undervisning samme år satte sig til opga-ve å skjerpe den antireligiøs undervisning i alle landets skoler, og gjøre den så effektiv som mulig.

Den Gudløse skriver i sitt septemberhefte 1935:

«Geistlige har ingen plass i kommunismen. Enhver religiøs organisasjon må forbydes». (Engels.)

I samme nummer skriver bladet:

«En million bedragerier, synder, voldsgjerninger og sykdomsepidemier er langt mindre farlige, fordi de er åpenbare, enn de fineste, åndrikeste, re-neste Guds-idéer». (Lenin).

I sitt januarhefte 1935 skriver samme blad:

«Sovjet-Unionen er det første land i verden, som har erklært religionen en uforsonlig krig».

At disse uttalelser ikke er tomme talemåter be-vises best av kjensgjerningene selv.

Spørsmål og svar.

(Under denne rubrikk vil en av våre medarbeidere, sogneprest Kjelstrup i Kr.sand, svasse).

Når blev Kirken katolsk?

Spørsmål:

Dette spørsmål er foranlediget ved en uttalelse av fru Marta Steinsvik i en artikkel hun hadde i «Aftenposten» den 13. mai. Der forekommer følgende passus: «Efterhvert som den kristne kirke i tidens løp blev mer og mer verdslig, eller mer og mer «katolsk» o. s. v. Herav får man det inntrykk at Kirken først begynte å kalle sig katolsk da den slog inn på en vei som førte bort fra det Nye Testamen-tes kristendom og blev utro mot Kristi opdrag. Hvis så er, fatter jeg ikke hvorfor mange protestanter i våre dager — som f. eks. de høikirkelige anglikanere o. a. — gjerne vil kalle sig «katolske»: «anglo-katolske», «evangelisk-katolske» o. s. v. Mitt spørsmål er altså: Når begynte Kirken å kalle sig katolsk?

Enfoldig.

Svar:

Jeg ser med forundring at der ennu finnes folk som tar Marta Steinsvik alvorlig. Men kanskje det er derfor De kaller Dem «enfoldig». Nettop i den artikkel De citerte, gikk jo damen grundig i vannet. Hun mente jo å kunne på-vise at kvinner var prester i Kirken inntil midten av 4. år-hundre, men professor ved Menighetsfakultetet dr. D. A. Frøvig plukker hennes «beviser» sonder og sammen i samme blad for den 26. samme måned. Til slutning gir han henne det råd «å lese og oversette tekstene riktig eller få citatene kontrollert av kyndige folk». Dette turde være til-strekkelig til å vite hvor liten vekt De må legge på hvad der kommer fra det hold.

Som De sikkert vet, er ordet «katolsk» av gresk oprin-nelse og betyr «almindelig». Retten til å kalle sig katolsk har derfor bare det kirkesamfund som både eier den ubrutte kontinuitet fra aposteltiden av og tillike samler i sig alle folkeslag. Således var det også Herrens vilje, da han gav apostlene og deres rettmessige arvtagere i opdrag å for-kynne Evangeliet for alle folkeslag inntil tidenes ende (Matt. 28, 19—20). Enheten i troen, i sakramentene og i forfatningen som hørte med til de store, lysende tegn som efter Kristi høitidelige løfte (Joh. 17, 20—21) skulde sær-prege hans Kirke her på jorden, trådte sterkere og sterkere frem, eftersom Kirken utbredte sig fra land til land. Der-ved vant Kirken sitt hedersnavn «katolsk» — i motsetning til de av selvbestaltede «reformatorer» stiftede samfund som enten fikk navn efter sin stifter eller efter et særskilt lærepunkt i vedkommende samfunds trosbekjennelse. Slike «reformatorer» opstod jo allerede på apostlenes tid (jvr. ebionitene, marcionitene, gnostikene o. s. v.), og både apost-lene og deres første umiddelbare arvtagere i embedet ad-varte de troende inntrengende mot dem. Derfor finner vi ordet «katolsk» allerede hos apostelen Johannes' disippel, den hellige Ignatius, biskop av Antiokia (død 109). Han anvender ordet i sine brever som et særkjenne for Kristi rettmessige Kirke i motsetning til de allerede på hans tid bestående sektsamfund.

La oss høre et annet vidne fra oldkirken. Den store bi-skop Kyrillus av Jerusalem (død 386) sier i sin 26. katekese: «Når du en gang som fremmed kommer til ukjen-te byer, så spør ikke uten videre hvor Herrens hus er å finne eller hvor kirken er, men spør hvor den «katolske» kirke er. Ti dette er det rette navn på den hellige Kirke, mor til oss alle, vår Herres Jesu Kristi brud».

Kort før Kyrillus skriver Pacian (død 392) til sin sam-tids sekter: «På apostlenes tid, vil du kanskje si, kalte in-gen sig katolsk. Kan være. Men da der efter apostlenes bortgang opstod flere og flere vranglærere som under for-skjellige påskudd og navn vilde splitte Kirken, fordret da ikke de apostoliske troende med rette å bruke dette sitt tilnavn for derved å tilkjennegi den uforandrede og oprin-nelige Kirkes enhet? På hvilket tilnavn skulde jeg vel el-lers kjenne Kristi Kirke fra sektene, om det ikke var ved tilnavnet «katolsk»? Kristen er derfor mitt navn, katolsk mitt tilnavn».

Siden fulgte jo i Kirkens lange historie den ene såkalte «reformasjon» efter den annen. Sektsamfund efter sekt-samfund opstod — alltid under påberopelse av at den op-rinnelige Kirke hadde sviktet sitt mandat og måtte refor-meres. Arius stiftet arianerne, Nestorius nestorianerne, Pe-

lagius pelagianerne, Donatus donatistene o. s. v. — samfund som for stordelen forlengst har forlatt historiens skueplass og er gått tilgrunne. Overfor dem alle beholdt den Kirke Frelseren selv har stiftet for alle folkeslag og alle tider, sitt navn: den «katolske» Kirke. Det samme gjelder selvsagt også overfor den nyere tids «reformasjoner» og de derved stiftede sektsamfund — valdensere, hussiter, kalvinister, lutheranere o. s. v.

Vi, den eneste legitime Kirkes barn, kan selvfølgelig umulig i disse av mennesker stiftede samfund se «søsterkirker» — som det så vakkert heter hos enkelte protestantiske forfattere. Katolikken ser — sier dikteren Johannes Jørgensen så treffende — i enhver sekt bare det heretiske tros-samfund og i dens stifter bare en mann som har klippet en ny flig av Kristi usømmede kjortel — og i ethvert nytt tros-samfund kun tilintetgjøringen av Kristi store yppersteprestelige bønn: «At alle må være ett».

Herav vil det også sees at det er absolutt uberettiget og i strid med all historie, når protestantiske kristne i våre dager kaller sig t. d. «anglo-katolske», «gammel-katolske», «evangelisk-katolske» o. lign. Det er jo lett forståelig at de gjerne vil bli kvitt et navn som tilkjennegir at de tilhører en sekt, men det berettiger dem ikke til å annektere det hedersnavn som alene tilkommer den Kirke som kan dokumentere sin historiske og organiske samhörighet med aposteltiden. Det er også absolutt ukorrekt når protestantene her i Skandinavia kaller den gresk-skismatiske kirke for «gresk-katolsk». Selv kaller den greske kirke sig «den ortodokse kirke». Gresk-katolsk blir den rette benevnelse på de greske kirkefraksjoner som har gjenforenet sig med Moderkirken (de såkalte «unerte»), da de som regel har fått beholde sin eldgamle, ærverdige greske ritus.

I sin tid slog avdøde pastor Mikael Hertzberg i sitt skrift «Kirkens enhet» til lyd for å kalle lutherdommen den «evangelisk-katolske» kirke, idet han henviste til at den svenske erkebiskop Nathan Söderblom bruker denne benevnelse i sitt skrift «Enig kristendom». «Den hitil sedvanlige betegnelse, evangelisk-luthersk, er lite heldig», skriver han og fortsetter: «Upassende er det i høi grad at kristne folk kaller sig efter et menneske, ennsi opkaller sitt kirkesamfund efter ham. Luther selv har kraftig protestert mot dette uvesen. Og det er direkte stridende mot Bibelen (1. Kor. 1, 12 flg.)». Derfor foreslog han «evangelisk-katolsk».

Merkelig at der kan skrives slik av en mann som i samme skrift dypt beklager at de norsk-lutherske geistliges åndelige stamtavle bare fører til reformasjonen — d. v. s. at de har mistet den Apostoliske Suksesjon og dermed den organiske samhörighet med apostlene. Et samfund løper ikke fra sin opprinnelse og sin stifter ved å pynte sig med et navn det ikke har nogen som helst rett til.

K. K.

Herhjemme.

Trondheim. — Pilgrimsferden til Stiklestad hadde også i år et særpreg. Mens pilgrimsferdens ytre fremtoning ifjor var mere imponerende og ikke forfeilet sine gode virkninger som vi her i Trondheim nok har merket, så må vi si at ferden i år var mere konsentrert på det indre. Når det ytre er betydningsløst, så er det naturligt at en straks søker

hen til det vesentlige. Det har vært tilfelle også nu. Vi har oplevet en bønnens dag, vel anstrengende, men nåderik. — Det gjaldt å ære Norges store skytshelgen og ved hans forbønn å nedbe Guds velsignelse over oss og landet. Pilgrimsferdens forløp svarte til dette fromme forsett. Ferden har vært efter kirkens ånd, en ferd man leser om og ønsker gjerne å delta i. Om aftenen merket vi at vi var trette. Å være meget optatt av åndelige ting i dagens løp, er jo som bekjent anstrengende. Vi har lært noe ved Olavsferden: de nådegaver som den fører med sig er sterke våpen i vår hånd, som vi vil benytte oss mere av. Hvis pilgrimsferden hver gang blir som i år, er et stykke av det gamle Norge reist igjen. — Ånden som vi har merket vil ikke glemmes. — St. Olavs kirkes indre var pyntet med det pavelige og det norske flagg. Høialteret viste sig i de høieste festdagers skrud. St. Olavs alter var fint og smakfullt dekorert. Fra sangkoret så Gesta av Geierstams bilde om Hellig Olavs død alvorlig ned til de bedende. — Andakten tirsdagavften førte oss straks inn i Olavsdagens religiøse kjerne. Alle-rede kl. 5,45 neste morgen møtte de første pilgrim�er op Efter gudstjenesten måtte vi skynde oss avsted til stajo-til messen og deltagelsen i messens offerbord var god. — nen hvor en halv jernbanevogn var blitt reservert for pil-grimmene. — Nu begynte den alvorlige og dog så skønne del: sang og bønn blandet sig med togets stØn. I pausene mellem bønnene merket man forskjellen på en rent verdslig reise og vår tur, og i god samling nådde vi frem til Verdøl. Der sluttet flere sig til oss og snart beveget prosesjonen sig gjennom bygden op mot Stiklestad. Været var lett over-skygget, men uten regn. Bedende og syngende vandret vi 50 pilgrim�er gjennom den fruktbare dalen og påkalte Nor-ges vernehelgen om hans forbønn. En skulde tro at vi var i et helt katolsk land og ikke i det protestantiske Norge. — Kronen på ferden var det nåderike messeoffer i kapellet nær det sted Hellig Olav hadde utgydt sitt blod. Den kjente ottende messes toner bruste ut gjennom de åpne dØrer og forkynte jubelen og andakten som hersket i sjelene. Pater Goer talte og forklarte dagens betydning. Forvandlingen og kommunions hellige øieblikk minnet oss om de Øvrige «kirkers tomhet og håpet vendte sig til Norges skytshelgen som står som tolk ved Guds trone for land og folk». Om eftermiddagen mottok pilgrimmene et telegram fra den høi-ærv. Apostoliske prefekt Pater Witte som sendte oss sin velsignelse. Tilbakereisen stod også i bønnens tegn og av-slutningsandakten i St. Olavs kirke var av den egenart som bare sådanne andakter pleier å ha. Det var en nåderik pil-grimsferd som har begeistret oss alle for Kirken og Hellig Olav.

S. S.

— og derute

Den magnetiske pol. For 14 måneder siden drog pater Peter Henry O.M.I., som har sitt virke nord for Hudson-floden i Repulse Bay, avsted til den magnetiske pol sammen med en del eskimoer. Man hørte lenge ikke noe fra ham — men nu har «nordpolsbiskopen» mgr. Turguetil, mottatt en radiomeddelelse fra ham, ifølge hvilket alt står godt til og den magnetiske pol er nådd av den første prest. Pater Henry akter å bli der flere måneder fremover, da der stadig skjer konversjoner blandt eskimoene der på stedet.

Lourdes. Engelske soldater fra verdenskrigen foretar i september en pilgrimsferd til Lourdes for å beom at freden må bli bevart. Erkebiskop Williams av Birmingham skal lede valfarten.

Redaktør: Mgr. Irgens.

K. Grønli's Bok- & Akcidenstrykkeri, Oslo.